

KULTŪRA SKLEIDŽIASI PER KŪRYBĄ IR TARNAVIMĄ BENDRUOMENEI

Simona Mankauskaitė, 12 klasė

Mokytoja Eglė Noreikienė, Panevėžio „Minties“ gimnazija

Augo girioj ažuolėlis,
Pas tėvelį sūnaitėlis,
Rūpinosi tėvužėlis,
Kad jo mažas sūnaitėlis,
Nesirūpink, tėvužėli,
Užaugo tavo sūnaitėlis,
Užaugo tavo sūnaitėlis,
Bus Lietuvos kareivėlis.

Turbūt ne kartą esame girdėję, kad Europos kultūros pagrindą sudaro trys reikšmingi dalykai, tokie kaip Antika, Biblija ir tautosaka. Antika yra dalijama į senovės Graikijos ir senovės Romos istoriją, kuri yra paremta politika, ekonomika ir kultūra. Krikščionių Šventasis Raštas moko religinės dogmatikos ir pamaldų, o tautosaka yra siekiama išsaugoti tradicijas ir perduoti jas ateities kartoms. Bet dažnai iškyla sunkumų norint tiksliai apibrėžti kultūrą kaip sąvoką. Kas iš tikrųjų yra kultūra ir kuo ji gali būti vertinga?

Kultūra aiškinama kaip fizinio ir protinio visuomenės darbo visuma, sudaryta iš materialinių vertybių, tokių kaip maistas, drabužiai, pinigai, vaistai ar būstas, bei dvasinių visuomenės vertybių, tokių kaip šeima, religija ir dvasingumo išsaugojimas. Kultūros svarba verčia žmones augti ir tobulėti kaip visuomenė. Taip pat kultūra skleidžiasi per kūrybą ir prisideda prie tarnavimo bendruomenei.

Vienas iš svarbiausių kultūros pagrindo reiškinių yra tautosaka, kuri turi didelę reikšmę bendruomenei. Lietuvių liaudies tautosaka yra neatsiejama kultūros ir tautinio tapatumo dalis, akcentuojanti svarbiausias žmogiškąsias moralines vertybes – darbštumą, pagarbą, altruizmą, dorą, tikėjimą Dievu ir atjautą silpniesiems. Lietuvių tautosaka (dar kitaip vadinama sakytinė didelio žmonių kolektyvo kūryba) yra skirstoma į tris pagrindines rūšis: dainuojamąją, pasakojamąją ir smulkiąją. Prie tautosakos priskiriamos įvairaus žanro dainos, pasakos, sakmės, padavimai, legendos, anekdotai, pasakojimai, patarlės ir kt. Kai modernėjo visuomenė, keitėsi ūkinė veikla, gyvenimo būdas ir jausmai, nyko tradicinė kultūra ir keitėsi žanrai. Lietuvos Nepriklausomybės gyvavimo laikotarpiu kūrėsi naujoviška, modernioji tautosaka, kuri buvo sudaryta iš sveikinimų, užrašų vainikuose, linkėjimų ir trafaretų mažaraščiams laiškas. Tautosaka buvo aktuali ir bene žymiausiems lietuvių kūrėjams – prozininkui, lietuvių literatūros klasikui, politiniam veikėjui ir dramaturgui Vincui Krėvei – Mickevičiui bei romantizmo epochos poetui, katalikų dvasininkui, kalbininkui ir vyskupui Antanui Baranauskui. Vincas Krėvė keliavo po Dainavos kraštą, užrašinėjo ir tyrinėjo tautosaką, kuri vėliau atsispindėjo kūriniuose „Dainavos krašto liaudies dainos“, „Aitvaras liaudies padavimuose“, „Sparnuočiai liaudies padavimuose“ ir „Dzūkų poringės“. Taip pat buvo tautosakos komisijos pirmininkas ir parengė vertingiausią, iš bendro fondo sudarytą leidinį „Patarlės ir priežodžiai“. Antanas Baranauskas irgi rinko lietuvių tautosaką, užrašė dainų melodijas. Poemoje „Anykščių šilelis“, aprašydamas gamtą bei įvairius miško žvėris ir augalus, naudojo tautosakos motyvus: „Senų miškai mylėta, tūlon giesmėn dėta“, „Mūsų tėvelių visos tos giesmės mokėta“. Darbus apie tautosaką taip pat kūrė ir skelbė kiti įžymūs Lietuvos kultūros veikėjai, tokie kaip Liudvikas Rėza, Simonas Daukantas, Motiejus Valančius, Antanas Juška, Jonas Basanavičius ir Balys Sruoga. Tradicinei lietuvių tautosakai didelę įtaką darė reiškiniai, atėję per dvarus ir miestus. Buvo vertinamos ne tik lietuviškos dainos, bet ir smulkiosios liaudies architektūros kūriniai, tokie kaip koplytėlės, kryžiai ir skulptūros iš medžio. Tai parodo, kad kultūra skatina žmogų palaikyti santykį su savimi, visuomene ir supančia aplinka, ugdo sielą ir protą bei leidžia suvokti žmogiškosios būties svarbą.

Apibendrinama noriu pasakyti, kad kultūra, kuri sklaidžiasi per kūrybą ir tarnavimą bendruomenei ir nuo kurios priklauso tautos gerovės ateitis, padeda kiekvienam žmogui prisitaikyti prie savo aplinkos, išreikšti jausmus, mąstyseną, elgesį, išsaugoti svarbiausias visuomenės tradicijas ir puoselėti jas.